

Den kognitive misbrugsmodel

Et redskab til kortlægning af tilbagefald og tilbagefaldsforebyggelse

Jens Wraa Laursen

Cand. psych., aut.

Psykologhuset Kognitivt Fokus

www.kognitivtfokus.dk

Definition af tilbagefald

- **Et slip (lapse):** Den første gang der tages et rusmiddel, efter en person har besluttet sig for at være afholdende.
- **Et tilbagefald (relapse):** Fuld tilbagevenden til den adfærd, der plejer at høre sammen med brug af rusmidlet.

Kognitiv tilbagefaldsmodel

Frit modificeret efter Beck et al., 1993

Kerneantagelser

- jeg _____
- andre / verden _____
- fremtiden _____

Aktiverende stimuli

- ydre / indre
- risikosituationer

Tilbagefald

Fokus på instrumentelle strategier

- handling
- adfærd

Aktiverende leveregler

- erfaringsbaseret viden, der ikke er modbevist.
- ikke situationsbestemt
- hvis-så-regler

Automatiske tanker

- situationsspecifikke
- lynhurtige

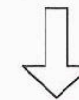

Trang / Lyst

- Grad af overbevisning om at oprindelig beslutning kan / skal / bør sættes ud af kraft

---

Faciliterende antagelser

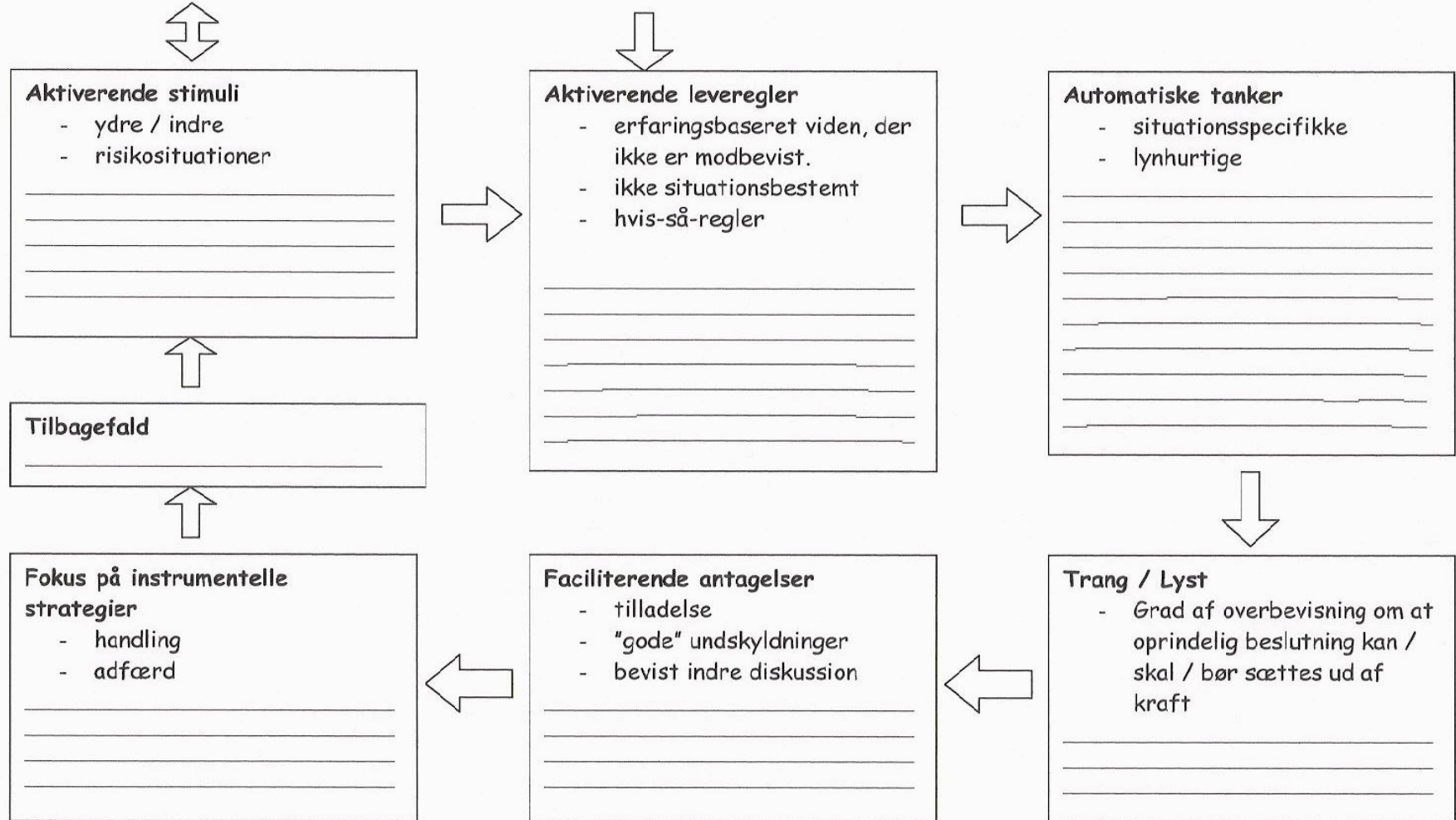
- tilladelse
- "gode" undskyldninger
- bevist indre diskussion

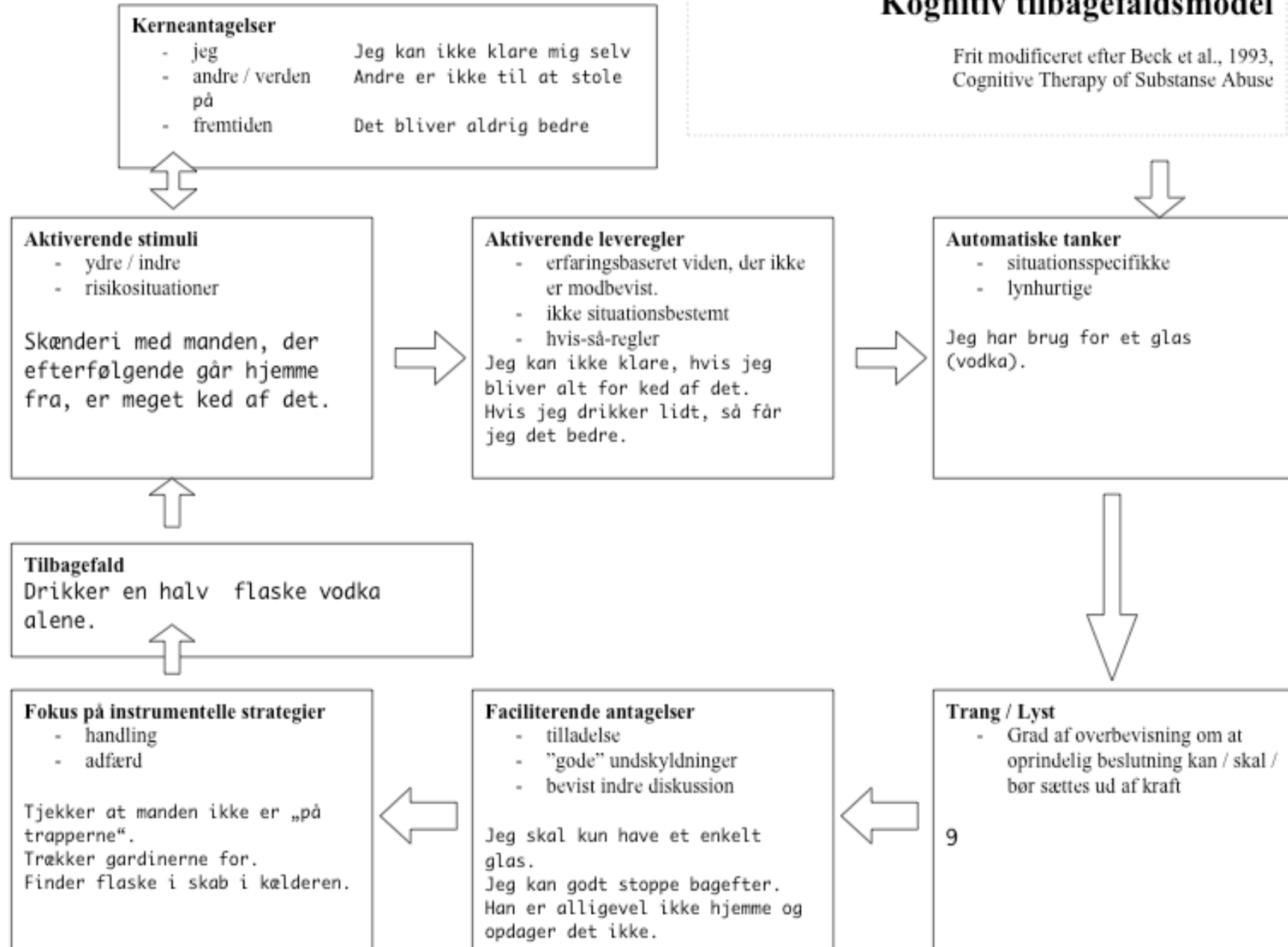

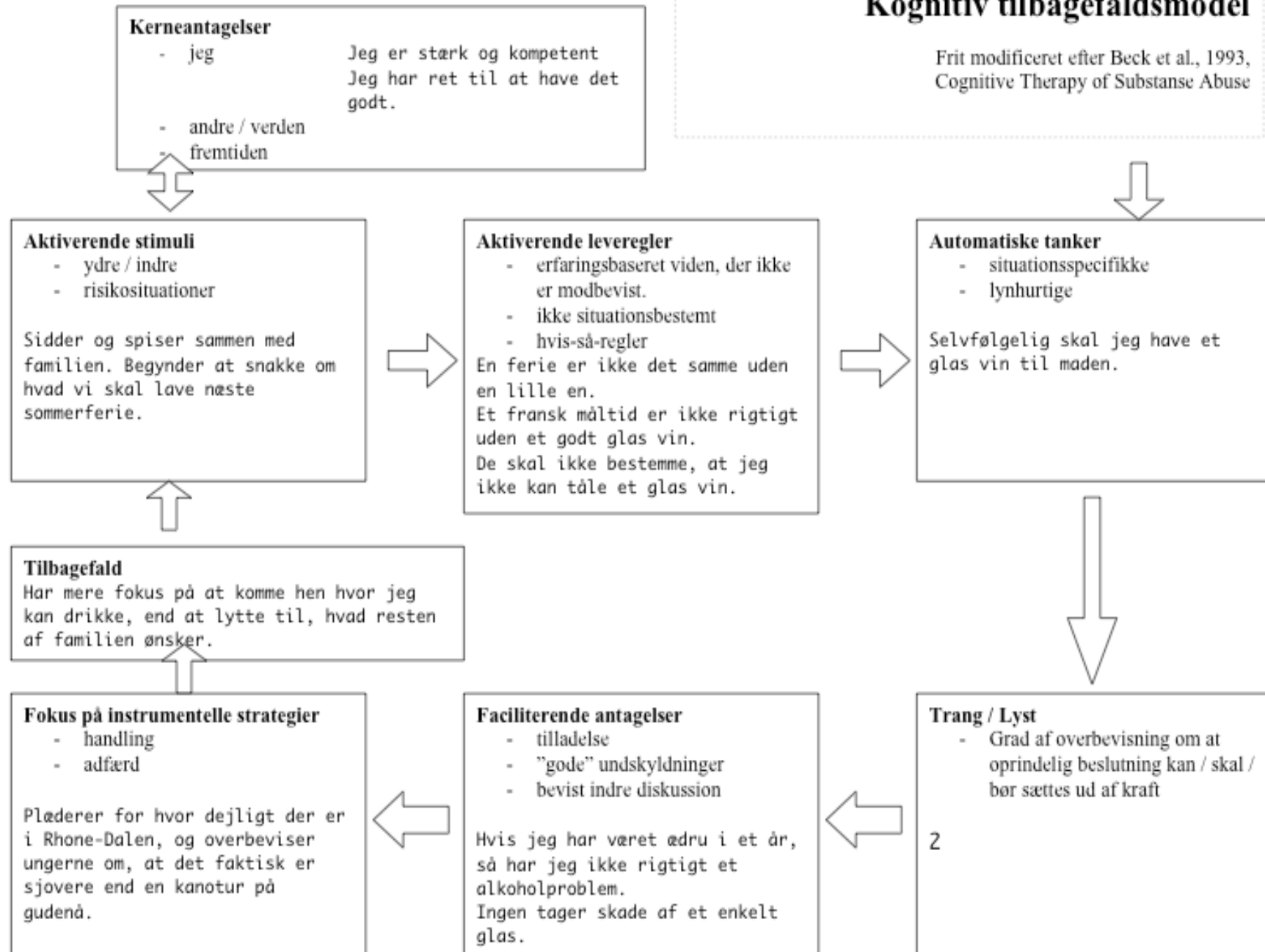
Kognitiv tilbagefaldsmodel

Frit modificeret efter Beck et al., 1993,
Cognitive Therapy of Substance Abuse

Kognitiv tilbagefaldsmodel

Frit modificeret efter Beck et al., 1993,
Cognitive Therapy of Substance Abuse

Kognitive strategier til at klare højriskosituationer

- Det betydningsfulde ved højriskosituationer er, at de aktiverer stofrelaterede levereregler, og dermed forøger sårbarheden i forhold til at tage et slip eller et tilbagefald.
- Den grundlæggende kognitive strategi i tilbagefaldsforebyggelse er udviklingen af ”kontrol”-antagelser, hvorved sårbarheden i forhold til slip og tilbagefald reduceres.

Højriskosituationer

- Indre stimuli (emotionelle og fysiske)
  - depression
  - ensomhed
  - kedsomhed
  - vrede
  - frustration
  - opstemthed
  - fysisk smerte
- Ydre stimuli
  - personer
  - steder
  - ting, der har med rusmiddelbrug at gøre
  - tidspunkter

Kontrolantagelser

- **Jeg behøver ikke rus for at have det sjovt**
- **Mit liv bliver bedre uden rus**
- **Jeg kan klare ubehagelige følelser uden at bruge rus**
- **Jeg har kontrol over min adfærd, også om jeg bruger rus**
- **Selv om jeg tager en rus en enkelt gang, behøver jeg ikke fortsætte**
- **At tage noget en enkelt gang er ikke det samme som total fiasko**
-

Tranghåndtering

- **Distractionsteknikker**
- **Flashcard (huskekort)**
- **Visualisering**
- **Rationel respons til trangaktiverende automatiske tanker**
- **Aktivitetsplanlægning**
  - netværksjustering
- **Afspænding**

Arbejde med tilladende antagelser

- ”Bevidstgørelsen” af den bevidste indre diskussion og de ”gode” undskyldninger.
- Beviser for og imod den tilladende tanke.
- Fordele/ulempe-skema

Vedr. instrumentelle strategier

- Planlæg ”forhindringer”, der besværliggør fremskaffelsen af stoffet
  - øger chancen for at udskyde brug
  - øger mulighederne for at komme på ”kontrol-antagelser”
- Planlæg alternative handlinger

Huskeddel ved afslutning af forløb og ved opfølgende sessioner:

- **For hver slags risikosituation på klientens liste, sikres det at klienten er helt sikker på, hvad der skal gøres både forebyggelsesmæssigt og hvis det er begyndt at skride.**
- **Det sikres igen sammen med klienten, at planerne er realistiske og ikke for svære at gennemføre**
- **Hvad kan klienten selv gøre og hvad skal der hjælp til?**
- **Hvem kan der ringes til?**
- **Hav numrene parat.**
- **Hvor kan du gå hen?**
- **Hvad kan du gøre?**
- **Hvad kan du tænke anderledes?**
- **Evt kort med sætninger der er gode i forhold til de tanker, der producerer trang.**
- **Evt. kort med opsummering af, hvad der er vundet ved at være afholdende. Hvad der er at miste.**
- **Fokus på at redningsplaner skal indebære handling. Når man først er i en risikosituation er det som regel ikke nok at tænke anderledes eller sætte sig for sig selv, der skal noget input til fra andre.**
- **Sørg for at klienten ved hvor han kan henvende sig på alle tider af døgnet, hvis han først er ude i tilbagefald og ønsker hjælp til at stoppe, kig på fordelene ved at stoppe igen, frem for at køre helt af sporet.**

Litteratur

- **Beck, A. T., Wright, F. W., Newman, C. F., & Liese, B. (1993).** *Cognitive therapy of substance abuse*. New York: Guilford.